

Η ποιμαντική διαχείριση της μετάνοιας

/ [Πεμπτουσία](#)

image not found or type unknown

Η μελέτη του κ. Δημήτρη Τσιολακίδη (προηγούμενο άρθρο: www.pemptousia.gr/?p=64386), για τις σχέσεις της Νηπτικής Παράδοσης με την Ποιμαντική Ψυχολογία, βρίσκεται στο σημείο της εξέτασης των τρόπων εφαρμογής της νηπτικής παράδοσης από την ποιμαντική πράξη. Σήμερα εξετάζονται οι διαστάσεις της διαδικασίας της μετάνοιας στην πνευματική ζωή.

Στόχος της επικοινωνίας με τον πιστό είναι η πνευματική τακτοποίηση του στα πλαίσια της ασκητικής μαρτυρίας και η διευκόλυνσή του ώστε να ενταχθεί ομαλά στο ζωντανό σώμα του Χριστού που είναι η εκκλησία. Η σωστή άσκηση της ποιμαντικής πλατύνει τους ορίζοντες του ανθρώπου και του διανοίγει την προοπτική της αγιότητας. Τα παραπάνω προϋποθέτουν την ταπείνωση και την ανταπόκριση στο υπαρξιακό κάλεσμα με την εκούσια προσέλευση του ανθρώπου στο μυστήριο της εξομολόγησης εντός του οποίου ενεργείται το συναφές μυστήριο της μετάνοιας.

(Η μετάνοια δεν τελείται άπαξ, μετανοούμε συνέχεια καθώς τα πάντα είναι παρόν

σε κάθε στιγμή του χρόνου, η εκκλησία είτε ως στρατευομένη είτε ως θριαμβεύουσα είναι μία και υμνεί την ενεστωτική παρουσία ζώντων και τεθνεώντων, παρισταμένων και μη τον Κύριον. «*Ἡ Παρθένος σήμερον, τον Υπερούσιον τίκτει*»,... Κοντάκιο των χριστουγέννων *Ἕσήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ο ἐν ὕδαση τὴν γῆν κρεμάσας. Ἐντίφωνοι Ε΄*, ακολουθία των αγίων παθών κ.ο.κ.». Το κάλεσμα αυτό δεν αποβλέπει στην επιβολή της μετάνοιας αλλά σχετίζεται με την προβολή της. Ο Χριστός για την ταπείνωση που είναι το πρώτο σκαλί μετάνοιας, συγκρίνοντας την ποιότητά της με την αθώα ψυχή ενός παιδιού λέει: «*Ὅστις οὖν ταπεινώσει εαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, αὐτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*». [97]

Η μετάνοια λοιπόν είναι θεμελιώδης οντολογική ποιότητα της ύπαρξης, γι αυτό η εκκλησία την προβάλλει όχι απλά ως πράξη αλλά ως μυστήριο στο οποίο ο άνθρωπος έρχεται σε καταλλαγή με το Θεό. Ο Θεός ενισχύει αλλά δεν παρεμβαίνει πέραν της με συντριβή καταθέσεως των αμαρτημάτων ενώπιον του πνευματικού, διότι δεν είναι τυποποιημένη ενέργεια, είναι προσφυγή στη θύρα του ελέους του Θεού.

Στον παράδεισο κατά την ορθόδοξη μεγαλειώδη αντίληψη δεν πάει κανείς από ένα μόνο δρόμο, συναντούμε όλους τους τύπους του ανθρώπινου χαρακτήρα από δολοφόνους μέχρι εξ αρχής αγίους. Η Χάρη είναι καθολική και προσφέρεται σε όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους, προϋπόθεση γι αυτό είναι η γνώση της αλήθειας. Στο κατά Ιωάννη ευαγγέλιο διαβάζουμε «*Και γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, και ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει υμᾶς*». [98] Η αλήθεια είναι ο Χριστός «*Εγώ εἰμὶ ἡ Ὁδὸς και ἡ Ἀλήθεια και ἡ Ζωή*». [99]...». Η Χάρη λοιπόν είναι καθολική αλλά δεν είναι καταναγκαστική. Επίσης η Χάρη στο μυστήριο της εξομολόγησης ενεργεί αφ εαυτής, όχι από το διάμεσο ιερέα, ο ιερέας παρέχει τα μέσα δηλαδή το χέρι και τη γλώσσα.

Τα αισθητά σημεία του μυστηρίου της εξομολόγησης είναι, η εξομολόγηση των αμαρτιῶν ενώπιον του πνευματικού συνοδευόμενη από ειλικρινή μετάνοια, η επίθεση της χειρός του πνευματικού στον εξομολογούμενο και η συγχωρητική ευχή που διαβάζει ο ιερέας. Ωστόσο το μυστήριο ενεργείται μυστικώς και αοράτως διά της ενεργείας του Αγίου Πνεύματος, το οποίο παρέχει εν τέλει την συγχώρηση. [100] Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο πιστός στο να πορευθεί στην κατά Χριστόν ζωή δεν είναι άγνωστες στον πνευματικό ο οποίος ξέρει πως «*το να ζήσει κάποιος χριστιανικά είναι αδύνατον μπορεί όμως να πεθάνει έτσι*». [101]

Στο εύλογο ερώτημα που προκύπτει, σε τι συνίσταται τότε η συνεισφορά της ορθόδοξης θεολογίας και ποιμαντικής, ο π. Βασίλειος Θερμός εξηγεί: «*Ολόκληρη ἡ καθημερινότητά μας ἀποτελεῖ πεδίο ἐκπτώξεως τῶν φυσικῶν οντολογικῶν δυνάμεων, συνήθως ὑπὸ κάποια μεταπτωτικὴ θλιβερὴ μορφή, σπάνια*

με την ελπιδοφόρα μαρτυρία της Βασιλείας. Ακόμη και οι χειρότερες εκδηλώσεις του ανθρώπου, οι πιο έκφυλες και ανήθικες, στη βάση τους αποτελούν δίψα για τη ζωή και το αγαθό. Το ψυχολογικό στοιχείο (ζήλεια, σεξουαλικότητα, εξάρτηση κ.ά.)σε πλήθος περιπτώσεων δεν είναι παρά μεταμφιεσμένο και παραφθαρμένο οντολογικό (αγαπητική δύναμη, δίψα για κοινωνία). Η εκκλησιαστική ποιμαντική εργάζεται και αυτή με ό,τι της είναι προσιτό(το ψυχολογικό στοιχείο), αποσκοπώντας στη θεραπεία του οντολογικού βάθους.»[102]

Από το ύψος της διαταραχής στο ψυχολογικό εξαρτάται η ικανότητα διείσδυσης της ποιμαντικής αρωγής στο βάθος του ψυχισμού, αλλά και η σωστική δράση της Θείας Χάρης καθώς οι ψυχολογικές εμπλοκές εμποδίζουν τη συνέργειά της με την ανθρώπινη ελευθερία. Η αιτία του κακού και τα συναφή προς αυτό πάθη συνιστούν στους πατέρες ένα παθολογικό τόπο που θα μπορούσε να εκτιμηθεί ως πνευματικός.[103]

Ας επιστρέψουμε στο μυστήριο της μετάνοιας και της πνευματικής πατρότητας. Ποια είναι εν τέλει η επίδραση της μετάνοιας στην ανθρώπινη φύση; Υπάρχει μεταβολή της κράσης; Και σε τι άραγε ωφελεί σε ψυχολογικό επίπεδο η εξομολόγηση των αμαρτιών μας στον πνευματικό πατέρα, ενώ θα μπορούσαμε να ανοιχθούμε σε οποιονδήποτε συνάνθρωπο θα ήταν διατεθειμένος να μας ακούσει; Στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος αντλούμε την απάντηση από τον άγιο Ισίδωρο Πηλουσιώτη, «Πολλοί μεν γάρ ασελγείς εις σωφροσύνην ανέπτυσσαν· πολλοί δε σώφρονες εις λαγνεϊάν καταπεπτώκασιν· ου γαρ δη η κράσις μετέπεσε· νέοι γαρ όντες τινές και ασελγείς, εν αυτή τη ακμή της ηλικίας εις κοσμιότητα επανήλθον· ου της κράσεως εν ταυτώ μεταβληθείσης, αλλά της προαιρέσεως κατορθωσάσης...».[104]

Συνεπώς στην πατερική διδασκαλία διαπιστώνουμε τη μεταρσίωση των ψυχικών δυνάμεων και όχι την εξάλειψή τους. Σε ότι αφορά το δεύτερο σκέλος ο Γέρων Σιλουανός τονίζοντας τη σημασία της ταπείνωσης ακολουθεί τα λόγια του Κυρίου «Μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεί η δεξιά σου.» και αιτιολογεί: «Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίο δεν πρέπει να διηγούμαστε στους άλλους οτιδήποτε για τον εαυτό μας, πριν η ψυχή στερεωθεί πλήρως στην ταπείνωση. Διαφορετικά η καρδιά γίνεται απρόσφορο έδαφος, αν όχι εντελώς ακατάλληλο για την άσκηση, εξαιτίας της υπερηφανείας και της κενοδοξίας.».[105]

[97] Ματθαίος 18,,4

[98] Ιωάννης 8,32

[99] Βλ. Το κατά Ιωάννη 14,6

[100] «*Ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος ἔχει σε λελυμένον καὶ συγκεχωρημένων*». Ευχή της συγχωρήσεως

[101] Πρβλ. Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου, *Αγώνας Θεογνωσίας* εκδ. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ Αγγλίας 2004, σ. 41

[102] π. Βασιλείου Θερμού ό.π. σ. 69

[103] Πρβλ. π. Βασιλείου Θερμού ό.π. σ.69-70

[104] Αγίου Ισιδώρου Πηλουσιώτου επιστολές, βιβλίο 4, επιστολή 125, P.G. 78, 1201A

[105] Βλ. Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου ό.π. σ.168